

Commissie voor de
milieueffectrapportage

Omgevingsvisie Etten–Leur

Advies over reikwijdte en detailniveau van het milieueffectrapport

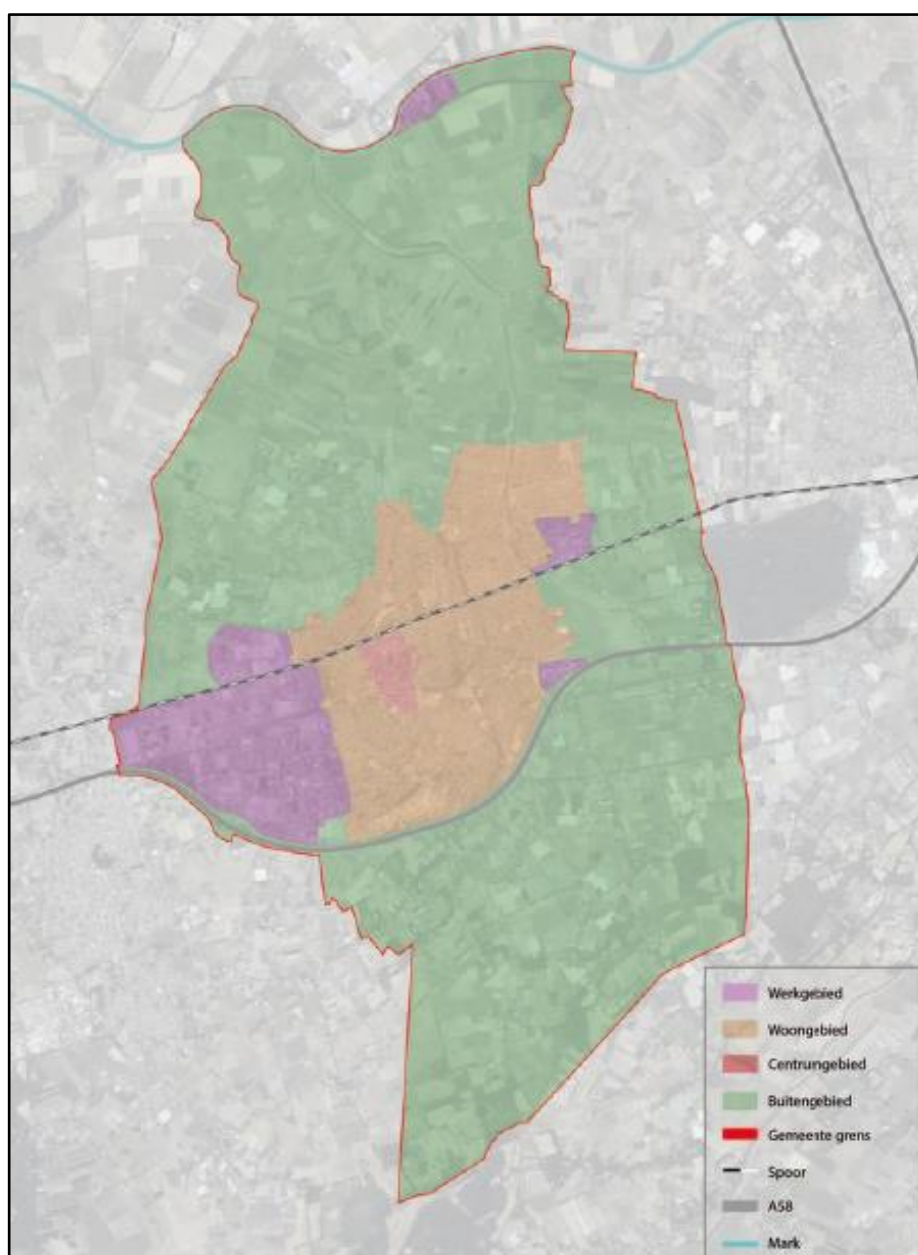
12 september 2019 / projectnummer: 3398

1 Advies voor de inhoud van het MER

De gemeente Etten-Leur stelt een omgevingsvisie op waarin ook locaties voor nieuwe bedrijventerreinen en woongebieden worden vastgelegd en mogelijke daarvoor ook een aanpassing van de wegenstructuur. Zie figuur 1 van dit advies voor het grondgebied en de deelgebieden in de gemeente Etten-Leur.

Voordat de gemeente besluit over de omgevingsvisie worden de milieugevolgen onderzocht in een milieueffectrapport (MER). De gemeente heeft de Commissie m.e.r. (hierna: de Commissie) gevraagd te adviseren over de gewenste inhoud van het op te stellen MER.

Figuur 1: Deelgebieden gemeente Etten-Leur (Bron: Notitie Reikwijdte en Detailniveau Omgevingsvisie Etten-Leur)

Essentiële informatie voor het MER

De Commissie beschouwt de volgende punten als essentiële informatie in het MER. Dat wil zeggen dat voor het meewegen van het milieubelang in het besluit over de Omgevingsvisie Etten–Leur het MER in ieder geval onderstaande informatie moet bevatten:

- Een beschrijving van de referentiesituatie en de toekomstige staat van de leefomgeving bij ongewijzigd beleid. Geef voor beide situaties ook een analyse van de knelpunten en kansen voor de kwaliteit van de leefomgeving.
- Een uitwerking van de ambities aan de hand van de bovenstaande analyse.
- Een beschrijving en onderbouwing van het integrale strategische beleid in de Omgevingsvisie Etten–Leur aan de hand van de uitgewerkte ambities, kansen en risico's voor de kwaliteit van de leefomgeving en alternatieve invullingen voor de omgevingsvisie.
- Een beschrijving en onderbouwing van de concrete keuzes die zijn gemaakt in de Omgevingsvisie Etten–Leur aan de hand van het integrale strategische beleid, (locatie)alternatieven en de milieueffecten.
- Een aanzet voor een monitorings- en evaluatieprogramma om te beoordelen of de ambities in de toekomst daadwerkelijk worden bereikt en de milieugevolgen acceptabel blijven. Deze aanzet moet inzichtelijk maken welke indicatoren gemonitord zullen worden en welke maatregelen op hoofdlijnen beschikbaar zijn om bij te sturen.

Besluitvormers en insprekers lezen in de eerste plaats de samenvatting van het MER. Daarom verdient dit onderdeel bijzondere aandacht. De samenvatting moet als zelfstandig document leesbaar zijn en een goede afspiegeling zijn van de inhoud van het MER.

In de volgende hoofdstukken beschrijft de Commissie in meer detail welke informatie het MER moet bevatten. De Commissie bouwt in haar advies voort op de notitie R&D Plan–MER Omgevingsvisie Etten–Leur van 7 juni 2019. Dat wil zeggen dat ze in dit advies niet ingaat op de punten die naar haar mening in de notitie R&D voldoende aan de orde komen.

Waarom een m.e.r.-procedure?

De Omgevingsvisie Etten–Leur is kaderstellend voor veel projecten en daardoor is een plan MER–(beoordeling) vereist. De bijlagen C en D bij het Besluit milieueffectrapportage geven aan voor welke activiteiten een plan MER–(beoordeling) nodig is. Op dit moment is nog niet duidelijk om welke activiteiten het precies gaat. De plan–MER–procedure is hoe dan ook nodig omdat significante effecten op Natura 2000–gebieden kunnen optreden.

Waarom een advies?

De onafhankelijke Commissie m.e.r. is bij wet ingesteld en adviseert over de inhoud en de kwaliteit van het MER. Zij stelt voor ieder project een werkgroep samen van onafhankelijke deskundigen. De Commissie schrijft geen milieueffectrapporten, dat doet de initiatiefnemer. Het bevoegd gezag – in dit geval de Gemeenteraad van de gemeente Etten–Leur – besluit over het plan.

De samenstelling en de werkwijze van de werkgroep van de Commissie en verdere projectgegevens staan in bijlage 1 van dit advies. U vindt de projectstukken die bij het advies zijn gebruikt door nummer [3398](#) op www.commissiemer.nl in te vullen in het zoekvak.

2 Scope van het MER

Met de Omgevingsvisie Etten–Leur worden in de eerste plaats de ambities en beleidsdoelen voor de fysieke leefomgeving voor de lange termijn (tot 2030) vastgelegd. De strategische visie vormt daarmee het kader voor daaropvolgende keuzes. De omgevingsvisie heeft betrekking op alle aspecten van de fysieke leefomgeving van het gehele grondgebied van de gemeente (zoals ruimtelijke kwaliteit, natuur, gezondheid en water).

De Omgevingsvisie Etten–Leur zal daarnaast ook een aantal concrete ruimtelijke keuzes bevatten namelijk:

- locaties voor nieuwe bedrijventerreinen ter grootte van circa 10 hectare;
- locaties voor nieuwe woonwijken buiten bestaand stedelijk gebied voor de bouw van circa 500 tot 600 woningen;
- mogelijke aanpassingen van de infrastructuur, mede als gevolg van bovenstaande ontwikkelingen.

Het onderzoek naar de gevolgen voor de leefomgeving voor de strategische visie kan naar het oordeel van de Commissie globaler dan het onderzoek voor de concrete ruimtelijke keuzes. Dit wordt verderop in het advies uitgewerkt.

De basis voor de omgevingsvisie bestaat uit een goed beeld van de huidige kwaliteit van de leefomgeving, de knelpunten daarbinnen en de opgaven die daar voor de gemeente uit voortkomen. Hoofdstuk 3 van dit advies gaat hierop in. Hoofdstuk 4 van dit advies gaat in op de wijze waarop het MER de gevolgen voor de leefomgeving in beeld kan brengen aan de hand van de ambities die de gemeente heeft voor de gewenste kwaliteit van de leefomgeving. Hoofdstuk 5 beschrijft, hoe het MER de milieuinformatie kan bieden voor het afwegen van de hierboven beschreven concrete ruimtelijke keuzes en hoe het omgevingsbeleid als toetsingskader kan dienen bij deze keuzes. Hoofdstuk 6 gaat over monitoring, evaluatie en mogelijkheden voor bijsturing.

3 Staat van de leefomgeving

In de notitie R&D wordt uitgebreid ingegaan op het beschrijven van de referentiesituatie (huidige staat van de leefomgeving en autonome ontwikkelingen) en de toekomstige staat van de leefomgeving bij ongewijzigd beleid. De Commissie heeft daarover nog de volgende opmerkingen:

Referentiesituatie: staat van de leefomgeving

In de notitie R&D wordt correct aangegeven dat de referentiesituatie bestaat uit:

- De huidige situatie: de feitelijke bestaande situatie.
- De situatie zoals die zich voordoet ten gevolge van de autonome ontwikkeling, ten gevolge van trendmatige ontwikkelingen (in en om het plangebied) en ten gevolge van zekere toekomstige ontwikkelingen¹.

Als referentiejaar wordt uitgegaan van het jaar 2030.

¹ De Commissie merkt op dat het bij zekere toekomstige ontwikkelingen moet gaan om ontwikkelingen waarover al concrete besluitvorming heeft plaatsgevonden.

De Commissie adviseert om concreet in het MER aan te geven wat wel en niet tot de referentiesituatie wordt gerekend. Trendmatige ontwikkelingen, zoals klimaatverandering, bevatten veel onzekerheden. Werk, om deze onzekerheden te expliciteren, eventueel met bandbreedtes die dan ook doorwerken bij de beoordeling van de milieueffecten.

De beschrijving van de referentiesituatie moet een concreetheid en detailniveau bevatten zodat toetsing mogelijk is aan de ambities voor de kwaliteit van de fysieke leefomgeving (zie hoofdstuk 4 van dit advies) en het beoordelingskader voor de concrete ruimtelijke keuzes (zie hoofdstuk 5 van dit advies).

Toekomstige staat van de leefomgeving bij ongewijzigd beleid

In de notitie R&D is aangegeven dat de Omgevingsvisie Etten-Leur voor een belangrijk deel gebaseerd zal zijn op het huidige beleid en op reeds gemaakte keuzes, dit onder het motto 'wat goed is willen we behouden'. Een heldere beschrijving van de toekomstige staat van de leefomgeving bij ongewijzigd beleid is daarom ook van groot belang. Zo kan bepaald worden waar doelen al gehaald worden, welk beleid voortgezet kan of moet worden en waar extra inspanning nodig is ten opzichte van het bestaande beleid. Betrek bij de autonome ontwikkeling de eisen die voortvloeien uit internationale, nationale en provinciale wetgeving en vastgesteld beleid.

Het document 'Verkenning Omgevingsvisie' is een goed vertrekpunt om beide situaties te concretiseren.

De Commissie adviseert om de situaties uit te werken per deelgebied gericht op de periode tot 2030 omdat in de notitie R&D is aangegeven dat de Omgevingsvisie Etten-Leur zich primair richt op die periode. Geef waar relevant een doorkijk voor een langere periode bijvoorbeeld bij het onderwerp klimaatadaptatie.

Analyseer en beschrijf aan de hand van deze twee situaties waar knelpunten en kansen bestaan of gaan ontstaan bij voortzetting van al ingezet beleid en waar verbeteringen voorzien zijn of mogelijk zijn. Deze analyse kan mede sturend zijn voor het bepalen van de ambities, opgaven en alternatieven in het MER (zie hoofdstuk 4 en 5 van dit advies). De referentiesituatie dient tevens als nulmeting voor de evaluatie en monitoring (zie hoofdstuk 6 van dit advies).

4 Ambities kwaliteit fysieke leefomgeving

4.1 Algemeen

In de notitie R&D is aangegeven dat de gemeente drie overkoepelende ambities heeft voor nieuwe ontwikkelingen namelijk:

- Duurzaamheid en innovatie (inclusief klimaatadaptatie en energietransitie)
- Kwaliteit van de leefomgeving
- Gezondheid en leefbaarheid

De Commissie adviseert om voor integraal beleid van de Omgevingsvisie Etten–Leur deze ambities verder uit werken in het MER aan de hand van de analyse van de huidige staat van de leefomgeving en de toekomstige staat van de leefomgeving bij ongewijzigd beleid. Het is van belang om de ambities zodanig uit te werken dat nagegaan kan worden of ambities haalbaar en verenigbaar zijn met elkaar zodat consistent kaderstellend beleid kan worden ontwikkeld.

Geef aan en onderbouw ook op welke manier al bestaand beleid in de omgevingsvisie wordt overgenomen of geïntegreerd. De Commissie wijst er op dat in de toelichting op de Omgevingswet wordt benadrukt dat in een omgevingsvisie niet kan worden volstaan met een optelsom van bestaand (sectoraal) beleid, omdat dan de vereiste samenhang (integraliteit) ontbreekt.

Zoals in de notitie R&D ook wordt aangegeven kunnen de drie ambities/doelen en de daaruit voortkomende randvoorwaarden verschillen tussen de deelgebieden. Zo kan in het buitengebied een hogere geurbelasting door veehouderijen acceptabel zijn dan in de woongebieden, terwijl in het centrumgebied een hogere geluidbelasting door bijvoorbeeld uitgaanspubliek aanvaardbaar kan zijn. De Commissie adviseert daarom om de ambities per deelgebied te omschrijven. De Commissie geeft voor klimaatadaptatie, energietransitie, circulaire economie, mobiliteit, gezondheid en ruimtelijke kwaliteit in de volgende paragrafen nog een aantal punten mee om het integrale beleid in de omgevingsvisie scherp te krijgen.

4.1.1 Klimaatadaptatie

Voor de ambities van de gemeente Etten–Leur is het belangrijk zicht te hebben op de kwetsbaarheid van het plangebied voor klimaatverandering. Met inzicht in de kwetsbaarheid kunnen de doelen voor klimaatadaptatie concreet worden uitgewerkt. De Commissie adviseert om dit te doen aan de hand van de stresstest en de resultaten daarvan in het MER op te nemen. Een overzicht van tools, websites en apps met ideeën voor adaptatiemaatregelen, waaronder de stresstest, is te vinden op <https://ruimtelijkeadaptatie.nl/>. Gezondheidseffecten van klimaatverandering, -mitigatie en -adaptatie worden beschreven in de Kennisagenda Klimaat en Gezondheid².

4.1.2 Energietransitie

De energietransitie zal impact hebben op de fysieke leefomgeving. Als uitwerking van het Klimaatakkoord wordt momenteel in de regio West Brabant gewerkt aan een Regionale Energie Strategie (RES), waarin de opgaven ruimtelijk wordt ingevuld. Dit proces zal naar verwachting in 2020 leiden tot vaststelling van een concept-RES. De resultaten van de RES moeten weer hun plek vinden in het gemeentelijk omgevingsbeleid (omgevingsvisie en omgevingsplan). Inhoudelijke synchronisatie tussen het MER voor de omgevingsvisie en de inhoud van het concept RES is cruciaal voor het transparant agenderen van energieonderwerpen in de besluitvorming rond de omgevingsvisie.

² Waaronder (sterfte door) hittestress, allergenen, vectoren, legionella, blauwalg, riooloverstorten, neerslagextremen, droogte, overstromingen, voedselzekerheid. (Huynen et al., 2019).

4.1.3 Circulaire economie

Ga in het MER ook in op hoe de omgevingsvisie zich verhoudt tot nationaal beleid met betrekking tot circulariteit³. Geef ook aan of de gemeente kaders mee wil geven voor bouwprojecten.

4.1.4 Mobiliteit

De omgevingsvisie is bij uitstek een instrument om een visie op bereikbaarheid en mobiliteit te formuleren en de relaties met bijvoorbeeld energietransitie en duurzaamheidsambities en gezonde mobiliteit inzichtelijk te maken. Het gaat daarbij niet alleen om het oplossen van bestaande en toekomstige knelpunten, maar juist ook om het mobiliteitsbeleid te gebruiken als sturend instrument om de ambities waar te maken. Maak inzichtelijk waar de ambities op het gebied van bereikbaarheid en mobiliteit mogelijk interfereren met ambities op het gebied van klimaatadaptatie, energietransitie en gezondheid. Als vervolgstap kan dan worden vastgesteld of en hoe de projecten (woningbouw, bedrijventerreinen en infrastructuur) kunnen bijdragen aan het realiseren van de verschillende ambities. (zie daarvoor hoofdstuk 5 van dit advies).

4.1.5 Gezondheid

Een veilige en gezonde leefomgeving is één van de doelen van de Omgevingswet. Gezondheid is het resultaat van de wisselwerking van de mens en zijn omgeving. Zowel de fysieke als de sociale omgeving zijn van grote invloed op de gezondheid. Ook de samenstelling van de bevolking beïnvloedt de mate waarin gezondheidseffecten optreden. Wat voor de ene groep mensen geen probleem vormt, kan voor gevoelige groepen leiden tot nadelige gezondheidseffecten.

Breng in beeld hoe de bevolking eruitziet en welke opgaven dat met zich meebrengt in relatie tot de leefomgeving.⁴ Kijk daarbij naar leeftijdsopbouw (ouderen stellen andere eisen aan de openbare ruimte dan jonge gezinnen). Beschouw de gezondheidssituatie in/rondom de gemeente. Komen bepaalde gezondheidseffecten veel voor waardoor andere ruimtelijke keuzes of aangepast beleid gewenst is? Welke gevoelige groepen in Etten-Leur hebben extra bescherming nodig? Denk daarbij aan scholen nabij snelwegen; gezondheidsverschillen tussen groepen mensen in relatie tot sociaal-economische status, ongezondere omgeving, huisvesting, leefstijl, sociale omgeving; en huisvesting van arbeidsmigranten. Zorg tot slot ook voor integratie met andere beleidsterreinen zoals gezondheidsbeleid of WMO. Welke eisen stellen die aan de fysieke leefomgeving? Of kan fysieke leefomgeving randvoorwaarden bieden?

4.1.6 Ruimtelijke kwaliteit

De staat van de leefomgeving (zie hoofdstuk 3 van dit advies) biedt informatie over de ruimtelijke kwaliteit binnen de gemeente. Nieuwe ontwikkelingen in het buitengebied

³ <https://www.circulaireeconomienederland.nl/transitieagendas/transitieagenda+bouw/default.aspx>

⁴ <https://brabantscan.nl/> kan een nuttig startpunt vormen

(bijvoorbeeld schaalvergroting in de landbouw, omslag naar kringlooplandbouw, bedrijven die stoppen/omschakelen) en nieuwe opgaven (met name energietransitie en klimaatadaptatie) zullen van invloed kunnen zijn op deze ruimtelijke kwaliteit. Verken in het MER in hoeverre bestaand beleid en ambities deze ontwikkelingen en opgaven kunnen accommoderen. Indien dat niet het geval is en knelpunten voor de ruimtelijke kwaliteit worden verwacht, ga dan na in hoeverre deze ontwikkelingen aanleiding kunnen geven tot het formuleren van nieuwe gemeentelijke ambities voor de ruimtelijke kwaliteit van het buitengebied.

4.2 Alternatieven integraal omgevingsbeleid

Aan de hand van de op een rij gezette mogelijke opgaven en ambities voor het integrale omgevingsbeleid kan worden nagegaan in hoeverre deze elkaar versterken of juist tegenwerken. Aan de hand daarvan kan het MER voorstellen doen voor een consistent integraal omgevingsbeleid. De Commissie adviseert om dit te verkennen door per deelgebied een beperkt aantal alternatieven uit te werken die laten zien welke invloed de uitwerking van een specifieke ambitie heeft op de haalbaarheid van de overige ambities en doelen ('botsproeven'). Ga daarbij uit van de meest in het oog springende dilemma's tussen ambities per deelgebied. Verken daarnaast, indien aan de orde, de verschillende opties/ alternatieven van de gemeente om de ambities te bereiken en betrek daarbij de mate waarin de gemeente kan en wil sturen op gewenste ontwikkelingen.

Vergelijk de alternatieven onderling aan de hand van het beoordelingskader (zie paragraaf 4.3). Vertaal de uitkomsten van het alternatievenonderzoek in het MER naar aanbevelingen voor het te formuleren beleid in de omgevingsvisie. Formuleer daarbij waar nodig voorstellen voor mitigerende maatregelen.

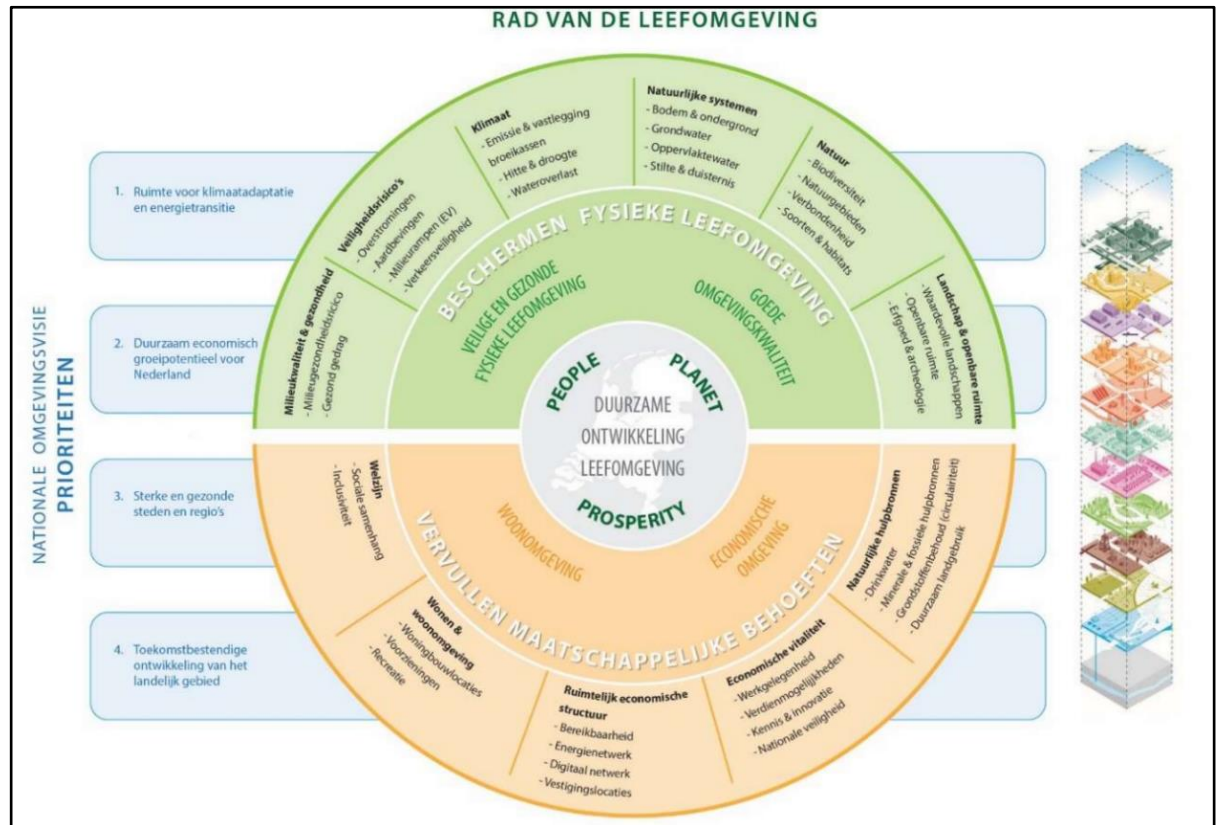
4.3 Beoordelingskader

In de notitie R&D is voor wat betreft de verwachte toekomstige staat van de leefomgeving een globale aanzet voor een strategisch beoordelingskader opgenomen (bladzijde 20 en 21 van de notitie R&D). Aan de hand van het op te stellen beoordelingskader moet duidelijk worden:

- in hoeverre de knelpunten die uit de analyse van de huidige staat van de leefomgeving en de toekomstige staat van de leefomgeving bij ongewijzigd beleid blijken, worden opgelost met het beoogde beleid;
- in hoeverre sprake is van onderlinge strijdigheid en synergie tussen gemeentelijke ambities;
- welke kansen op positieve effecten en negatieve effecten voor de leefomgevingskwaliteit gaan ontstaan in de verschillende alternatieven;
- wat de effecten voor de leefomgeving van het beoogde beleid in de omgevingsvisie op hoofdlijnen zijn.

Het beoordelingskader speelt op deze manier een rol gedurende het iteratieve proces van ontwikkeling van het omgevingsbeleid, en daarnaast ook voor de globale effectbeoordeling van de omgevingsvisie. Motiveer in het MER hoe de in het beoordelingskader genoemde aspecten een rol hebben gespeeld bij de keuzes voor het beleid in de omgevingsvisie.

De Commissie onderschrijft de intentie in de notitie R&D om voor de strategische keuzes een beoordelingskader op te stellen dat gericht is op de thema's waarop de gemeente ambities voor de leefomgeving kan formuleren. Het Rad voor de Leefomgeving (zie figuur 2 van dit advies) zoals gebruikt bij de NOVI kan daartoe als inspiratie dienen, waarbij dit wordt toegespitst op het schaalniveau en de specifieke context van Etten-Leur.

Figuur 2: Rad van de leefomgeving (Bron: beoordelingskader PlanMER NOVI)

5 Concrete ruimtelijke keuzes

Onderbouw in het MER aan de hand van de Ladder van Duurzame Verstedelijking de (aantallen en type) woningen en de (ruimte voor en type) bedrijfsontwikkeling. Zo wordt duidelijk en onderbouwd wat de behoefte aan de nieuwe stedelijke ontwikkelingen is en waarom die behoefte eventueel buiten bestaand stedelijk gebied moet worden gerealiseerd⁵. Onderbouw aan de hand van de duurzaamheids- en bereikbaarheidsdoelstellingen ook de noodzaak voor de aanpassingen aan of nieuwe de infrastructuur.⁶

Werk in het MER de concrete keuzes verder uit aan de hand van de ambities van de Omgevingsvisie Etten-Leur. Doe dit zo uitgebreid als nodig is om een goede vergelijking van de locatiealternatieven voor bedrijventerrein en woningbouw, en tracé- /

⁵ Zie ook de vele zienswijzen hierover.

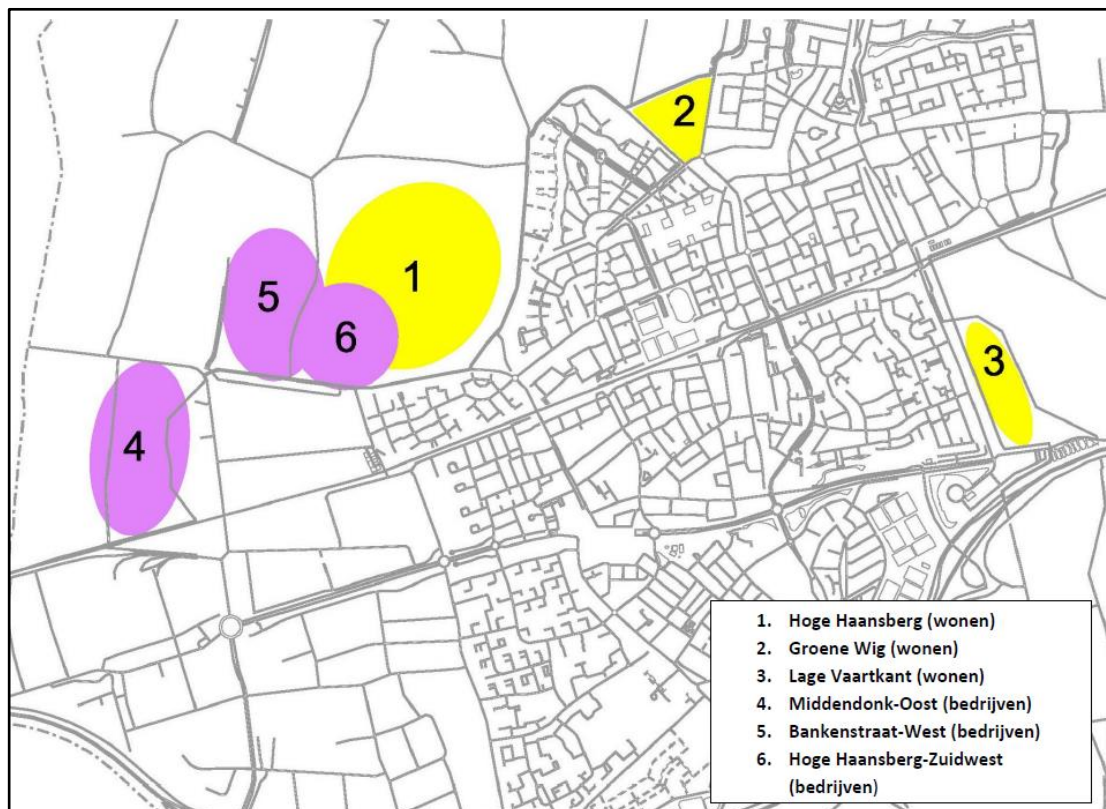
⁶ Het oplossen van een fileprobleem leidt vaak tot meer verkeer en nieuwe knelpunten en draagt niet bij aan de duurzaamheidsdoelstellingen. Zie ook het rapport van de Raad voor de leefomgeving en infrastructuur: 'Van B naar Anders'

mobilitieitsalternatieven (zie paragraaf 5.1 van dit advies) en een effectbeschrijving (zie paragraaf 5.2 van dit advies) mogelijk te maken.

In de notitie R&D wordt aangegeven dat concrete keuzes voor energietransitie niet worden gemaakt in de omgevingsvisie omdat deze keuzes worden gemaakt in het separate traject van de RES en het daarmee samenhangende – nog op te stellen – gemeentelijke energiebeleid. Een nieuw bedrijventerrein en woonwijk bieden juist concrete kansen om bij te dragen aan de energietransitie. Geef in het MER hier op zijn minst inzicht in en beschrijf mogelijke oplossingsrichtingen. Zie ook paragraaf 4.1.2 van dit advies. Geef ook aan hoe gewijzigd beleid in de toekomst wordt verwerkt in de Omgevingsvisie (zie ook hoofdstuk 6).

5.1 (Locatie)alternatieven⁷

In de notitie R&D is een aantal locaties als zoekgebied (locatiealternatieven) aangewezen voor woningbouw en bedrijventerrein die onderzocht zullen worden in het MER, zie figuur 3 van dit advies. Geef in het MER een onderbouwing van deze locatiealternatieven.

Figuur 3: Zoeklocaties voor woningbouw en bedrijventerrein (Bron: Verslag op hoofdlijnen bijeenkomst nieuwe bouwlocaties d.d. 19 juni 2019)

Tijdens het locatiebezoek is een toelichting gegeven op de keuze voor het niet meenemen van locaties voor bedrijventerreinen die dichtbij de aansluitingen op de A58 liggen. De Commissie beveelt aan om deze afweging ook op te nemen in het MER en te laten zien welke

⁷ Zie ook de vele zienswijzen hierover.

bijdrage deze locaties kunnen leveren in het bereiken van de ambities van de Omgevingsvisie Etten-Leur.

Ga voor de bereikbaarheidsopgave ook na welke alternatieven mogelijk zijn: werk hierbij naast verschillende tracés voor de ontsluiting van de woningbouw/ bedrijventerrein ook oplossingen uit met vraagbeperking, mobiliteitsmanagement en alternatieve vervoerwijzen.

5.2 Beoordelingskader/ milieueffecten

De notitie R&D bevat in paragraaf 5.6 een aanzet voor het beoordelen van de milieueffecten van de concrete ruimtelijke keuzes/ alternatieven die in de omgevingsvisie mogelijk worden gemaakt. De Commissie constateert, dat deze aanzet nog niet volledig is. Met name is nog onduidelijk welke normen en welke toetsmethodes worden gebruikt. Maak dit duidelijk in het MER.

Het detailniveau dient zodanig te zijn dat:

- het onderscheid tussen de onderzochte locatie- en bereikbaarheids-alternatieven duidelijk wordt;
- duidelijk wordt dat concrete ontwikkelingen zoals met de omgevingsvisie voorgenomen inpasbaar zijn binnen wettelijke en beleidskaders.

In de onderstaande paragrafen worden, aanvullend op hetgeen in paragraaf 5.6 van de notitie R&D is aangegeven, aandachtspunten gegeven voor de beoordeling van de milieueffecten.

5.2.1 Natuur

Natura 2000-gebieden

In de notitie R&D is al aangegeven dat er een Passende beoordeling van de omgevingsvisie wordt opgesteld. Gelet op de afstand tot Natura-2000-gebieden (de dichtstbijzijnde gebieden liggen op 7-8 km afstand) zijn effecten van de omgevingsvisie anders dan via stikstofdepositie op voorhand uitgesloten. Voor stikstofdepositie is de recente uitspraak van de Raad van State op 29 mei 2019 (201600614/3/R2) van belang. Deze uitspraak heeft onder meer als gevolg dat bestemmingsplannen en omgevingsplannen en -visies niet meer mogen verwijzen naar de Passende beoordeling die aan het Programma Stikstof (PAS) ten grondslag ligt.

Beschrijf daarom voor de effecten door stikstofdepositie de instandhoudingsdoelstellingen van de relevante Natura 2000-gebieden en geef aan welke habitattypen en leefgebieden van soorten stikstofgevoelig zijn. Onderzoek in de Passende beoordeling aan de hand van een depositieberekening of de zekerheid kan worden verkregen dat de omgevingsvisie en de daarin vervatte concrete voornemens de natuurlijke kenmerken van deze gebieden niet aantast. In de Passende beoordeling mogen bij deze beoordeling mitigerende maatregelen worden meegenomen. Uit de wetgeving volgt dat een project of plan alleen doorgang kan vinden als de zekerheid wordt verkregen dat de natuurlijke kenmerken niet worden aangetast, of de zogenaamde ADC-toets met succes wordt doorlopen. Beschrijf daarom in ieder geval één alternatief waarbij aantasting van natuurlijke kenmerken van nabijgelegen

Natura 2000-gebieden wordt voorkomen. Neem de Passende beoordeling duidelijk zichtbaar op in het MER en neem de hoofdconclusies ervan over in het hoofddocument.

Natuurnetwerk Brabant

Onderzoek welke (positieve of negatieve) gevolgen de omgevingsvisie op de actuele en potentiële (wezenlijke) kenmerken en waarden heeft. Geef aan hoe het voornemen hierin past. Beschrijf indien nodig mogelijke en/of nodige mitigerende en/of compenserende maatregelen om negatieve effecten te voorkomen of te verminderen.

Beschermde soorten:

Ga in op de mogelijke (positieve of negatieve) gevolgen van de omgevingsvisie voor beschermde soorten en ga na of zich strijdigheid met de Wet natuurbescherming kan voordoen. Beschrijf in dat geval mogelijke en/of nodige mitigerende en/of compenserende maatregelen om negatieve effecten te voorkomen of te verminderen.

5.2.2 Gezondheid

Gezondheidsbescherming/ effecten onder de norm

De Commissie adviseert om ook in te gaan op gezondheidseffecten. Gebruik daarvoor de deelonderzoeken voor geluid/trillingen, luchtkwaliteit, geur en veiligheid.⁸ Bekend is dat ook onder wettelijke normen gezondheidseffecten kunnen optreden. Relevante beslisinformatie is in hoeverre gezondheidkundige advieswaarden van WHO/ GGD overschreden worden; welke nadelige gezondheidseffecten te verwachten zijn; welke groepen extra gevoelig zijn. Breng ook in beeld wáár verbetering dan wel verslechtering te verwachten is van de milieugezondheidsaspecten.

Gezondheidsbevordering/ gezonde ruimtelijke ordening

Een veilige en gezonde leefomgeving faciliteert en nodigt uit tot gezond gedrag en bevordert het welzijn. Relevante aspecten zijn toegankelijkheid tot water en groen; gezonde mobiliteit zoals fietsen en lopen, het gebruik van openbaar vervoer; verminderen van barrière-werking voor langzaam verkeer door infrastructuur zoals (snel)wegen en spoor; toegankelijkheid tot een gevarieerd aanbod van voorzieningen (op korte afstand van elkaar), toegankelijkheid tot recreatieve voorzieningen en sport- en speelvoorzieningen, maar ook sociale cohesie/ diversiteit/ inclusiviteit. Hoewel hier geen eenduidige gezondheidkundige advieswaarden voor zijn afgeleid, vormen antwoorden op de volgende vragen relevante beslisinformatie: Op welke wijze/gedrag bevorderen deze aspecten gezondheid en/of welzijn? Via welke beleidsregels, fysieke maatregelen of ontwerpvoorschriften wordt daarop gestuurd? Op het platform www.gezondeleefomgeving.nl staat veel informatie hierover verzameld.

6 Monitoring, evaluatie en bijsturing

De omgevingsvisie vormt na vaststelling het afwegingskader voor ontwikkelingen in de fysieke leefomgeving. Dit vraagt enerzijds om koers houden en anderzijds om deze zo nodig

⁸ Zie ook de zienswijzen van ProRail en de Brandweer Midden- en West-Brabant.

bij te stellen. De uitkomsten van monitoring en evaluatie zijn daarvoor belangrijke bronnen van informatie. In de notitie R&D wordt ook aangegeven dat de omgevingsvisie periodiek wordt geactualiseerd.

De Commissie adviseert daarom om in het MER een aanzet voor monitoring en evaluatie op te nemen. De Commissie adviseert de monitoring aan te laten sluiten bij het beoordelingskader voor de strategische visie (zie hoofdstuk 4 van dit advies). Vragen die aan de hand van het monitorings- en evaluatieprogramma beantwoord kunnen worden zijn:

- welke ontwikkelingen hebben plaatsgevonden sinds de vorige check en hoe ziet de staat van de leefomgeving er nu uit?;
- worden de doelstellingen per (deel)gebied voldoende gerealiseerd?;
- passen de (gecumuleerde) gevolgen binnen acceptabel geachte grenzen?
- moet aanvullend beleid geformuleerd worden om (gecumuleerde) gevolgen acceptabel te houden?
- moeten ambities en/of opgaven bijgesteld worden?
- voldoen de gemeentelijke gestelde kaders nog, zijn ze te ruim of juist te knellend?

Geef in het MER op hoofdlijnen inzicht in:

- de frequentie van de monitoring en evaluatie en welke indicatoren en data verzameld worden. Sluit voor dit laatste aan bij de indicatoren gebruikt voor de doel- en effectbeoordeling;
- wie verantwoordelijk is voor het verzamelen van de data en voor de analyse en evaluatie . Is deze informatie openbaar en wie neemt besluiten/maatregelen op basis van de uitkomsten van de evaluatie?
- welke consequenties worden verbonden aan de uitkomsten van de evaluatie. Wanneer moeten welke maatregelen getroffen worden of de kaders voor concrete initiatieven aangepast worden?

BIJLAGE 1: Projectgegevens

Advies van de Commissie over het op te stellen MER

De Commissie bestaat uit een werkgroep van deskundigen. Deze werkgroep geeft aan welke onderwerpen naar zijn mening moeten worden behandeld in het MER en met welke diepgang. Om zich goed op de hoogte te stellen van de situatie heeft de werkgroep het gebied bezocht waar milieugevolgen kunnen optreden. Meer informatie over de [Commissie](#) en over haar [werkwijze](#) vindt u op onze website.

Samenstelling van de werkgroep

Bij dit project bestaat de werkgroep uit:

ir. Jan Bakker

dr. Loes Geelen PhD.

ir. Joep Lax

drs. Jeltje Siedsma (secretaris)

Marja van der Tas (voorzitter)

drs. Gerrit de Zoeten

Besluit waarvoor dit milieueffectrapport wordt opgesteld

Omgevingsvisie Etten-Leur

Waarom wordt hiervoor een milieueffectrapport opgesteld?

De Omgevingsvisie is kaderstellend voor veel projecten en daardoor is een plan MER (beoordeling) vereist. Op dit moment is nog niet duidelijk om welke activiteiten het precies gaat. Een MER is ook nodig omdat effecten op Natura 2000-gebieden optreden die in een Passende beoordeling moeten worden beschreven.

Bevoegd gezag besluit

De gemeenteraad van Etten-Leur

Initiatiefnemer besluit

Het college van B&W van Etten-Leur

Heeft de Commissie ook zienswijzen en adviezen bij haar advies betrokken?

De Commissie heeft alle zienswijzen en adviezen gelezen die het bevoegd gezag heeft toeestuurd. Ze heeft ze in haar advies verwerkt, voor zover relevant voor het MER.

Waar vind ik de stukken die de Commissie heeft gebruikt?

U vindt de projectstukken die bij het advies zijn gebruikt, door op www.commissiemer.nl projectnummer [3398](#) in te vullen in het zoekvak.

Commissie voor de milieueffectrapportage
A. v. Schendelstraat 760
3511 MK Utrecht

t 030-2347666
e mer@eia.nl
w commissiemer.nl

